

РЕЦЕНЗИЯ

от проф.д-р Тони Богданова Михова, Технически университет – София, филиал
Пловдив

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.7.Администрация и управление

докторска програма Социално управление

Автор: Димо Желев Желев

Тема: Влияние на лидерството върху мотивацията на служителите на хотели в условия на кризисен и посткризисен период

Научен ръководител: доц. д-р Мина Ангелова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-21-1491 от 17.07.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Влияние на лидерството върху мотивацията на служителите на хотели в условия на кризисен и посткризисен период“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7.Администрация и управление, докторска програма “Социално управление”. Автор на дисертационния труд е Димо Желев Желев – докторант в задочна форма на обучение към катедра “Управление и количествени методи в икономиката”, с научен ръководител доц. д-р Мина Ангелова от Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”.

Представеният от Димо Желев Желев комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;

- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- заповед № РД-21-1491 от 17.07.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет.

Докторантът е приложил четири броя публикации.

На база прегледа на приложените документи, смятам, че докторантът е представил необходимите по процедурата материали за рецензиране, съгласно изискванията.

● Кратки биографични данни за докторанта

Основните етапи на образователното развитие на Димо Желев са както следва:

- 2002 – 2006 г. - придобива бакалавърска степен по туризъм в Университет по хранителни технологии – Пловдив;
- 2016 - 2018 г. - завършва магистратура по специалност „Маркетинг“ в ПУ „Паисий Хилендарски” – Пловдив, с квалификация магистър икономист – маркетинг;
- 2019 – 2024 г. - задочен докторант в същия университет по докторска програма Социално управление.

От 01.03.2005 г., Димо Желев е управител на Агенция за дигитален маркетинг за хотелския сектор, ДРС – Травел ЕООД, Пловдив.

Докторантът притежава управленски умения и компетенции като мениджър на Агенция за дигитален маркетинг за създаване на визия на компанията, наемане и подбор на човешки ресурси, създаване, предлагане и реализиране на успешни услуги в сферата на дигиталния маркетинг в хотелиерството, управление на процеси, бизнес моделиране, връзка с партньори и ключови клиенти, работа с институции и други.

Димо Желев притежава социални умения и компетенции. Участва като лектор на национални бизнес конференции, на научни конференции, а така също и преподава по дисциплина „Софтуер в туризма“.

В заключение на този раздел обобщавам, че докторантът притежава богат професионален опит, пряко свързан и отговарящ на образователното му развитие, което е отлична предпоставка за задълбочена научно-изследователска работа по темата на дисертационния труд.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд третира изключително актуален управленски проблем, свързан с изследване на взаимовръзките между лидерството и мотивацията на служителите в България. в период на криза и в посткризисна среда. Освен актуална, темата се отличава и със своята значимост, предвид цикличното излизане на българската икономика от една криза и навлизането в друга. Настоящата действителност в света на бизнеса се характеризира с:

- неопределеност на външната среда, обоснована от стратегически събития – световна пандемия, войни, екологични, политически, икономически и др. събития;
- качествено различна вътрешна среда, определена от новата дигитална реалност.

Именно тези динамични и непредвидими промени във външната и вътрешната среда, в която функционират бизнес организациите налагат необходимостта от използване на съвременни модели на тяхното управление.

В специализираната научна литература се разглеждат въпросите, свързани с различните аспекти на управлението по време на кризи, като приоритет има проблематиката, посветена на оцеляването на фирмите и управление на финансите. Недостатъчно са изследванията на различните техники на мотивация на служителите в кризисни условия, при които е необходим качествено нов управленски подход и лидерски качества.

В тази връзка, проучването на влиянието на лидерския стил, прилаган от ръководителя по време на криза и в посткризисен период, върху нивото на мотивация у последователите на лидера в бизнес организациите е изключително актуален проблем в научно и научно-приложно отношение.

4. Познаване на проблема

Детайлният литературен обзор, обхващащ 136 източници, умелото систематизиране на основните теоретични концепции и виждания по разглежданата проблематика, както и точно подбраната библиография, доказват познаването на проблема от докторанта. На база на посочения аргумент, смятам, че проблематиката се познава в необходимата за разработване на дисертационен труд дълбочина.

5. Методика на изследването

В дисертационния труд се използват различни подходи и методи от икономико-управленските науки и управленската психология с цел доказване или отхвърляне на изследователската теза. Основните подходи и методи, които докторантът използва са количественият, качественият, системният и ситуационният подходи, както и методите - анализ

и синтез, теоретичен, сравнителен, графичен, секторен анализ, оценка на експертно мнение и др.

Проучването е извършено посредством структурирано интервю, като за целта е разработена от автора анкетна карта, измерваща нивото на неопределеност на средата, както и оценката на лидерския стил от перспективата на самия мениджър. С втора анкетна карта, се изследва равнището на мотивация, както и лидерския стил, който характеризира техния лидер. Проведени са дълбочинни интервюта относно лидерският стил, нивото на неопределеност в двата периода, както и реалните проблеми пред хотела.

В заключение на този раздел, обобщавам, че избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на точен отговор на задачите в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд включва 225 страници. Онагледяването на информацията е извършено посредством 49 фигури и 18 таблици. Цитирани са 136 литературни източника на български, английски език и интернет източници.

Дисертацията се състои от увод, три глави, заключение и открояване на резултатите, приложения и библиография.

В **първа глава** е направен обстоен литературен преглед на категориите лидерство, външна среда, криза и мотивация. Представени, анализирани и систематизирани са както традиционните, така също и съвременните теории и концепции, разкриващи същността на изследваните понятия. От научна гледна точка, интерес представлява моделът за връзка между теориите за лидерство, криза и мотивация, обосноваващ логическите отношения между структурните елементи на категориите.

Силните страни, с висока научна стойност в тази глава са:

- разглеждане на ключовите категории в тяхното взаимодействие и връзки;
- създаване на система от критерии, даващи възможност за избор на подходяща теория за лидерството, позволяваща реализация на методология на изследването в най-висока степен;
- ясно изразена и обоснована авторова позиция по анализираната проблематика.

Завършва с формулирането на изводи по разглежданите проблеми.

Акцентът на **втора глава** е методологията на изследването, на база на анализа на представените в първа глава постановки за лидерство, криза и мотивация. Направена е ясна и точна обосновка на използването на количествените и качествени методи в изследването, с цел установяване на връзка между лидерските стилове – транзакционен, трансформиращ и ненамесващ, от една страна, и мотивацията на служителите по време на криза и в периода след

нея, от друга. Фокусът в тази глава е върху концептуалният модел, обхващащ лидерските стилове, мотивационните категории и избраната характеристика на криза, която дава възможност за измерване. Основните акценти при реализирането на посоченият модел са както следва:

- обосновани са два периода за проучването – кризисен и посткризисен;
- представен е FRLM моделът за установяване и измерване на лидерските стилове (трансформиращ, транзакционен и ненамесващ, както и деветте им характеристики) чрез въпросник към последователите, изследващ стиловете за двата периода на проучването;
- аргументирана е необходимостта от създаване на въпросник за измерване на мотивацията, основаващ се на десет категории от мотивационни фактори, отнесени към двата периода на проучването;
- открити са връзките между изследваните теории.

Резултатите от изследването са представени и анализирани в **трета глава**, която съдържа така също и секторният анализ на туризма и хотелския бранш. За измерване на лидерския стил на мениджърите и неговото влияние върху равнището на мотивацията на последователите се ползват първичните данни от анкети и дълбочинни интервюта според методиката и методологията, заложили във втора глава. Правят впечатление изключително прецизно разработените анализи на резултатите от емпиричните изследвания, както и тяхното точно и ясно онагледяване.

От заключението е видно обобщението на изпълнението на изследователската цел на изследването чрез разработка на методология и методологически положения за оценка на стила на лидерство в условия на криза и посткризисен период, както и нейното апробиране. На база резултатите от проведеното изследване успешно е разработен приложен модел за избор на лидерски стил от мениджъра при периоди на криза и посткризисна среда с цел повишаване на общото ниво на мотивация на служителите. Оценявам високо формулираните изводи, както и направените конкретни препоръки към хотелиерския бранш, свързано с поведението на мениджърите в кризисни и посткризисни условия.

Горепосоченото е достатъчно основание за категоричната ми положителна оценка за балансираната структура на разработката, прецизно формулираните цел и задачи на изследването и тяхното поэтапно успешно решаване за постигането на главната цел.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приемам представената информация от докторанта за научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд. Оценявам високо следните научни и научно-приложни достижения:

Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд:

1. Систематизиране и обогатяване на теоретичните концепции и възгледи относно категориите лидерство, криза, среда и мотивация и на тази основа предложен модел за връзките между елементите на тези теоретични категории.
2. Разработен е концептуален модел, на базата на който е създадена методология за изследване на влиянието на избрания лидерски стил върху мотивацията при периоди на криза и посткризисна среда.
3. Анализирани е хотелския бранш в България с цел сравнение и съпоставяне на основни индикатори за дейността в хотелиерството, установяващ фази на криза и посткризисна среда в рамките на периода 2020 г. – 2023 г.
4. Предложен е приложен модел за избор на лидерски стил от мениджърите на места за настаняване с цел повишаване на мотивацията на служителите в среда с различно ниво на неопределеност.
5. Проведено първо проучване на лидерски стилове според FRLM модела а хотелския бранш и туристическия сектор на България като цяло.
6. Формулирани изводи и конкретни препоръки към хотелиерския бранш относно мениджърското поведение в кризисни и посткризисни условия.

Приносните постижения считам за лично дело на докторанта. Изводите и предложенията в дисертационния труд представят Димо Желев като ерудиран изследовател с добра теоретична подготовка, с възможности за творчески обобщения и формулиране на решения за практиката.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Основните проблеми на изследването са публикувани в четири публикации в сборник трудове от престижни международни научни конференции. Една от публикациите е в съавторство и три – самостоятелни. Предложените публикации са доказателство за доброто популяризиране на резултатите от проведеното изследване. Приносът на докторанта в публикациите е безспорен.

Общият брой точки е 35, при минимално изискуеми 30 броя точки. Броят и качеството на публикациите отговарят на изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в ПУ.

9. Лично участие на докторанта

Отличната теоретична подготовка, практическият опит в реална фирмена среда, както и научно-изследователските способности на Димо Желев са достатъчно основание да считам научно-приложните и приложни достижения за лично дело на докторанта.

10. Автореферат

Авторефератът е в обем 32 страници и характеризира в синтезиран вид дисертационния труд. В него са включени основните глави, резултати от направеното проучване, изводи, заключение, приноси и библиография. Отразява обективно резултатите от изследването, разработен е в съответствие с изискванията.

11. Критични забележки и препоръки

Дисертационният труд е завършено цялостно изследване на влиянието на лидерския стил, прилаган от ръководителя по време на криза и в посткризисен период, върху нивото на мотивация у последователите на лидера в бизнес организациите, с постигната цел, решени задачи и ясни научни и научно-приложни приноси.

Нямам критични забележки към представените материали.

Въпрос: Каква е вашата оценка за поведението на мениджърите в хотелиерския бранш по време на кризисните и посткризисните условия, свързани с пандемията COVID 19 в България?

12. Лични впечатления

Не познавам лично докторанта. След внимателното ми запознаване с научният труд считам, че разработването му е негова лична заслуга. Оценявам високо участието на докторанта в проведеното дисертационно изследване, а формулираните приноси и получени резултати, считам че са негова лична заслуга.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

На основание изпълнената цел на дисертационния труд, смятам че докторантът има потенциал за реализация на следните препоръки:

- Да инициира провеждане на срещи, семинари, кръгли маси, дискусии и други форуми с участието на представители на бизнеса в град Пловдив, на които да популяризира разработеният модел за избор на лидерски стил при среда с различни нива на неопределеност.

- Да задълбочи в бъдещата си изследователска дейност изследванията на проблемите и в други сектори на икономиката, за да се достигне до по-универсални изводи.
- Да продължи публикационната си дейност в престижни научни издания с импакт фактор и импакт ранг на английски език.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантът Димо Желев Желев **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Социално управление като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Димо Желев Желев в област на висше образование: 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7.Администрация и управление, докторска програма Социално управление.

19.09. 2024 г.

Рецензент:

Проф.д-р Тони Михова